

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN LAUSUNTO 8/2003 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2002

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä toukokuuta 2003 lähettäessään hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2002 (K 4/2003 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että pysyvien erikoisvaliokuntien on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylijohtaja Samuli Haapasalo, hallitusneuvos Pekka Hurtola, taloussuunnittelija Esko Pyykkönen ja neuvotteleva virkamies Riitta Viren, liikenne- ja viestintäministeriö
- apulaisosastopäällikkö Markku Mylly ja toimistopäällikkö Pertti Haatainen, Merenkululaitos
- ylijohtaja Ossi Niemimuukko, Ratahallintokeskus

- ylijohtaja Mika Purhonen, Huoltovarmuuskeskus
- pääjohtaja Keijo Suila ja johtaja Henrik Arle, Finnair Oyj
- varatoimitusjohtaja Veikko Vaikkinen, VR-Yhtymä
- aluejohtaja Erja Pasi, VR-Yhtymä Kouvola
- aluejohtaja Teuvo Hyvärinen, VR-Yhtymä Oulu
- liittosihteeri Erkki Ukkonen, Suomen Merimies-Unioni ry
- toimitusjohtaja Hans Ahlström, Ahvenanmaan Varustamoyhdistys - Ålands Redarförening
- vt. toimitusjohtaja Henrik Lönnqvist, Suomen Varustamoyhdistys
- paikallisyhdistyksen puheenjohtaja Markku Kaukanen, Toimihenkilöunioni
- puheenjohtaja Rainer Hakala, Ilmailualan Unioni IAU ry
- toimitusjohtaja Olof Widén, Rahtialusyhtdistys.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Liikenne- ja viestintävaliokunta on keskittynyt tässä lausunnossa käsittelemään Tielaitoksen liikelaitostamista, huoltovarmuutta ja kauppaluskantaa, radanpitoa sekä lentoliikennettä. Lisäksi valiokunta on perustuslakivaliokunnan pyynnön mukaisesti tarkastellut toimialaansa

kuuluvia, sen omasta ehdotuksesta hyväksyttyjä, kertomuksessa selostettuja eduskunnan lausumia.

Tielaitoksen liikelaitostaminen

Päätätessään 13.6.2000 tielaitosuudistuksesta eduskunta edellytti, että hallitus laatii liikenne-

valiokunnalle vuosittaisen seurantaraportin tiehallintomuutoksesta. Valiokunta on kyseisen vuosittaisen raportin pohjalta käsitellyt Tielaitoksen liikelaitostamista asian LiO 1/2003 vp yhteydessä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan uudistus on edennyt lähes suunnitellulla tavalla. Alan yritykset ovat pitäneet tärkeänä Tiehallinnon uuden hankintastrategian valmistelua, joskin ne katsovat, että hankintastrategia ei kaikin tavoin ota huomioon nykyistä palvelujen tarjontaa. Valiokunta kiinnittää huomiota hoitourakoiden laajuuteen ja kestoon ja katsoo, että tulisi pyrkiä edistämään myös pienempien urakoitsijoiden mahdollisuuksia osallistua niihin.

Eduskunta on lausumassaan edellyttänyt, että henkilökuntaa ei lomauteta, ei irtisanota eikä pakkosiirretä työssäkäyntialueelta toiselle siirtymäkauden aikana ja että hallitus laatii yhdessä kuntasektorin kanssa sille osalle Tielaitoksesta vapautuvaa henkilökuntaa, jolle ei ole käyttöä Tiehallinnossa tai Tieliikelaitoksessa, sijoitusohjelman muulle julkiselle lohkolle käyttäen apunaan mm. vakanssisiirtoja. Henkilöstön sopeuttaminen uudistukselle sovitun siirtymäajan loppuun mennessä on valiokunnan saaman selvityksen mukaan edennyt pääosin Tiehallinnon ja Tieliikelaitoksen suunnitelmien mukaisesti. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että ensi vuonna puolet hoitourakoista kilpailutetaan ja tämän seurauksia on vielä mahdotonta ennustaa. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että seurataan henkilöstötilanteen kehitystä uudistuksen edetessä myös eduskunnan hyväksymien lausumien valossa.

Huoltovarmuus ja kauppa-aluskanta

Valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista 8 päivänä toukokuuta 2002 todetaan, että kuljetusalan varautumisessa pääpaino on merikuljetusten sekä peruselintarvike- ja energiahuollon vaatimien kuljetusten turvaamisessa. Ulkomaankaupan kuljetusten turvaamiseksi ylläpidetään riittävää jäävähvisteistä aluskalustoa sekä ilmakuljetuskalustoa. Päätös perustuu huoltovarmuuden turvaamisesta 18 joulukuuta 1992 annettuun lakiin (1390/1992). Valio-

kunnan saaman selvityksen mukaan huoltovarmuuden kannalta olennaista on, että varustamon omistamat ja kauppamerenkulkuun vuokraamat alukset on merkitty Suomen alusrekisteriin ja ne käyttävät Suomen lippua. Silloin ne ovat Suomen lainsäädännön alaisia kaikissa suhteissa.

Huoltovarmuuskäsitteiden vuoksi ja muutoinkin valiokunta pitää tärkeänä aluskannan ylläpitämistä, mikä edellyttää samanlaisia merenkulun toimintaedellytyksiä kuin muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa on päädytty myöntämään merenkulun tukia, jotka asettavat suomalaiset varustamot eriarvoiseen tilanteeseen kuin tärkeimmissä EU:n merenkulkuvaltioissa.

Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) 1 §:n 1 momentin mukaan ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon voidaan merkitä lastialus ja sellainen muu alus, joka on tarkoitettu pääasiallisesti lastin kuljettamiseen, kun alus on merkitty Suomen alusrekisteriin. Mainitun lain 4 §:n 1 momentin mukaan tukea voidaan myöntää aluksella varustamotoimintaa harjoittavalle suomalaiselle aluksen omistavalle yhteisölle. Tonnisto ei kuitenkaan tämän tukimuodon myötä ole kasvanut, koska uudishankinnat on pääosin rekisteröity ulkomailla.

Toisena keinona estää ulosliputus on valmisteltu ja voimaansaatettu uusi marraskuun 20 päivänä 2002 voimaan tullut tonnistoverolaki (467/2002), joka säättää tonnistoverotuksesta varustamojen vaihtoehtona normaalille yritysverotukselle. Varustamot vapautuisivat yritysverosta maksaessaan aluksen vetoisuuden mukaan määräytyvän tonnistoveron. Asiantuntijakuulemisessa on todettu, että ongelmaksi on kuitenkin muodostunut se, että uusi lainsäädäntö on muotoiltu siten, etteivät varustamot näe edellytyksiä siirtyä sen piiriin. Näin ollen lailla ei ole niitä vaikutuksia, joihin sillä alun perin on tähdätty.

Valiokunta korostaa tässä yhteydessä, että merenkulun toimintaedellytyksiä on seurattava ja että on pyrittävä siihen, että merenkulku säilyy elinvoimaisena suomalaisena elinkeinona. Tässä tulee käyttää keinoja, jotka antavat Ruot-

sin hyväksymää järjestelmää vastaavat toimintaedellytykset.

Radanpito

Valiokunta toteaa, että rataverkolle asetettujen nopeusrajoitusten määrä on säilynyt noin 350 raidekilometrin tasolla. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan VR uusii kalustoaan palvelutasonsa kehittämiseksi. Tällöin rataverkon ylläpitoon ja kehittämiseen tulee kiinnittää huomiota ja sille osoitettua rahoitusta lisätä nykytasosta, jotta VR:n uudistettua kalustoa voidaan käyttää, ilman että rataverkon alhainen kunto asettaa rajoituksia. Tämä koskee varsinkin nopeiden junayhteyksien kehittämistä. Erityisen tärkeinä rataverkon osuuksina valiokunta pitää pohjoisen päärataa ja itärataa.

Lentoliikenne

Lentoliikenteen tilanne on 11.9.2001 jälkeen muuttunut ratkaisevasti ja lentoyhtiöiden toimintaedellytykset ovat heikentyneet. Eduskunta on 20.12.2002 edellyttänyt, että lentoliikenteen tukemiseen liittyvät kysymykset selvitetään perusteellisesti. Lentoliikenteen tilannetta ovat edelleen vaikeuttaneet tänä vuonna esiintyneet sars-tapaukset. Tämän vuoksi valiokunta kiinnittää huomiota lentoliikenteen tilanteeseen ja katsoo, että sen toimintaedellytyksiä on seurattava ja tarvittaessa ryhdyttävä tilanteen vaatimiin toimenpiteisiin. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi, että valtio ottaa vastatakseen lisääntyneistä turvajärjestelyistä aiheutuneet kustannukset.

Eduskunnan lausumat

Liikenne- ja viestintävaliokunta ei pidä hallituksen kertomuksessa selostettuja toimenpiteitä riittävänä, vaan katsoo, että seuraavat liikennevaliokunnan aloitteesta hyväksytyt eduskunnan lausumat ovat edelleen tarpeellisia ja ne tulee säilyttää hallituksen kertomuksessa:

- *Digitaalisen lähetystoiminnan toimiluvat ja rahoitussuunnitelmat*
HE 34/1998 vp (s. 221)
- *Huoltovarmuus, kauppa-aluskanta*
HE 14/1999 vp (s. 221—222)
- *Tielaitoksen liikelaitostaminen*
HE 25/2000 vp (s. 222—224)
- *Postitoiminta*
HE 74/2000 vp (s. 224—225)
- *Lastialusten määrä ja kilpailuedellytykset*
HE 129/2000 vp (s. 226—227)
- *Yksityisteiden valtionapu*
HE 166/2000 vp (s. 227)
- *Suomen kauppalaivaston kilpailukyvyn edistäminen*
HE 144/2001 vp (s. 229)
- *Keinottelu erilaisilla alusten konetehoa ilmoittavilla todistuksilla*
HE 38/2002 vp (s. 229—230)
- *Rattijuopumuksien vähentäminen*
LA 99/2002 vp (s. 231)

Lausunto

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

LiVL 8/2003 vp — K 4/2003 vp

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Markku Laukkanen /kesk	Eero Reijonen /kesk (osittain)
vpj.	Matti Kangas /vas	Pertti Salovaara /kesk
jäs.	Mikko Alatalo /kesk (osittain)	Arto Seppälä /sd (osittain)
	Leena Harkimo /kok	Timo Seppälä /kok
	Saara Karhu /sd (osittain)	Harry Wallin /sd
	Marjukka Karttunen /kok	Lasse Virén /kok
	Inkeri Kerola /kesk	Raimo Vistbacka /ps
	Risto Kuisma /sd (osittain)	vjäs. Reijo Paajanen /kok
	Reino Ojala /sd (osittain)	Lyly Rajala /kd.
	Erkki Pulliainen /vihr	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker.